

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Светослав Овчаров за хабилитационните материали на доц. д-р. Марияна Георгиева Лазарова

в процедура

за конкурса за заемане на академична длъжност професор по мениджмънт в екранните изкуство/авторско право/, обявен с решение на Академичния съвет на НАТФИЗ от 03.05.2022г., обнародвано в ДВ бр.37/17.05.2022г.

Доц. д-р Лазарова е предоставила като хабилитационен труд публикуван научен труд със заглавие: "Управление на продуцентски права при предлагане на електронен достъп до аудиовизуални произведения", както и всички останали необходими според закона документи във вид, който показва изрядност на кандидата на длъжността Професор.

Всъщност не би трябвало да се учудваме, че колегата Лазарова проявява така пунктуалност в подбора и подготовката на документите, най-малкото защото материята, с която се занимава и в хабилитационния си труд и в преподавателската ѝ дейност са свързани с точност и спазване на буквата на закона.

Предлаганият хабилитационен труд е сериозно изследване на проблема, поставен още в заглавието. Тъй започва с необходимото терминологично уточнение, което ясно дефинира понятията, които ще се използват в изследването. Като се има предвид сравнително слабо разработената територия на темата, която осветява доц. Лазарова, това терминологично уточнение поставя много понятия в ясен контекст, в който те ще употребяват в труда. (Давам си сметка, че за една част от по-възрастните читатели на този труд, терминологичното уточняване в началото е вид „животоспасяващо“ средство, защото ги въвежда в непознати за тях теоретични и практични води) Въпросните терминологични уточнения пряко кореспондират с приложения в края на труда речник на използваните английски термини. Взети заедно тези две части на труда са своего рода „пътеводител“ в дигиталния свят, в който ни въвежда авторът.

Като трезв практик доц. Лазарова ясно въвежда ограничения върху какво ще се простира трудът ѝ и кои области на безкрайния дигитален океан ще останат извън него. Това уточнение е много важно, защото както авторът казва на стр. 281 всичко останало би било „несигурно в бъдеще събитие“. Затова и прогнозите, които извежда в края на труда ѝ са в известен смисъл в „условно наклонение“: развитието на дигиталния свят, използването на неговото съдържание, потреблението, управлението на права се променят динамично, уви, често по-динамично, отколкото човешкото възприемане може да приеме. Трудът на доц. Лазарова е спокойно и последователно разгърнат на избраната и дефинирана още в началото територия. Тя започва от носителите на авторски и сродни права и особеностите в разпространението на защитено съдържание в дигитална среда и като истински учен анализира проблемите, критичните точки, закононарушенията и добрите

практики както от гледна точка на продуцентите, така и на авторите и на носителите на сродни права. Тя подробно описва хипотезите и проблемите, които могат да възникнат при новите условия в компютърно генерирано съдържание (VFX , CGI) нещо, с което киното довчера се сблъскваше, след това започна да използва повсеместно, а според някои – бъдещето е именно в това. Авторът много интересно разсъждава не върху техническите страни на този проблем, а върху морално – етичните проблеми, които поражда например възпроизвеждането чрез подобни средства на актьори, които вече не са между живите. И затова е резонен нейният въпрос, който се задава на (стр. 107) „Ще се появят ли защитени произведения, създадени Deus ex machina в буквалния смисъл на израза?“ Рядко се случва в научно изследване, особено върху материя като авторското право, да се сблъскваме с подобни въпроси. За мен това е едно от положителните качества (бих употребил израза „примамливите“, ако не пишех становище за научна работа) на предлагания труд. Защото произведенията на изкуството в дигиталната ера се създават също толкова за хората, колкото и в аналоговата, нали? В нито един момент доц. Лазарова не забравя човешката страна на проблемите, които разглежда.

Трудът е написан с ясен и лаконичен език, с непрекъснато разгръщане на нови аспекти на проблемите. Има ясна методология, която първо изяснява същността на проблема, поставя го в исторически контекст, а след това го изследва в настоящия момент съобразно съществуващата българска и европейска нормативна уредба. Следващата стъпка е да ни препрати към практическото приложение на теоретичните постановки, които сме вече разгледали. Това прави труда не само ясно и подробно изследване на проблеми, но и важно практическо помагало, което може да бъде полезно на продуценти, мениджъри и автори, а и потребители, защото както се казва в труда (на стр. 208) „ражда се ново поколение потребители“.

И накрая, тъй като не може без забележки, ще споделя една. В труда са използвани цитати от различни автори, които дават своего рода отправна точка към всяка глава. Във втора глава (на стр. 26) това е цитат от Jonathan Perelman, който на английски звучи така: „*Content is the King, but Distribution is the Queen. And she wears the pants.*“ В превода под линия се казва, че „тя (дистрибуцията) носи панталоните“. Изразът е идиоматичен и „с да носиш панталоните“ се означава „онзи, който е по-важен, (в едно семейство) който взема решенията“. Очевидно авторът (дългогодишен лидер в Гугъл, а и не само) има предвид, че дистрибуцията е по-важният елемент в двойката „съдържание – дистрибуция“. Разбира се тази моя бележка може да бъде пренебрегната, още повече, че в последващия текст ние виждаме доказателство именно за посоченото в цитата твърдение. Все пак трудът се занимава с авторско право, не с поезия...

Приемам с уважение сериозният труд, който доц. д-р Лазарова е вложила в систематизирането на огромният масив от познания (изложен подробно и в справочния апарат на книгата). Приемам изложените от нея приноси, формулирани в нарочния файл, който е приложен. Мисля, че имаме за задача да оценим един сериозен труд, който издава детайлно и задълбочено познаване на нормативната уредба на България и Европа, нейното тълкуване и прилагане. Трудът отваря нови хоризонти пред теоретици и практики, които могат да използват "Управление на продуцентски права при предлагане на електронен достъп до аудиовизуални произведения" като настолна книга при заниманията си. Дано студентите, които са част от горещитираното „ново поколение потребители“ вземат в ръка (или отворят на екран) тази книга. Тя може да им спести много лутания и заблуждения. Науката и практиката вървят заедно и трудът на доц. Лазарова го доказва.

Ще гласувам положително в процедурата за заемането на длъжността професор от доц. д-р Марияна Лазарова.

София 19 септември 2022 г

проф. д-р Светослав Овчаров

Приемам